

САЩ, Европа и ние

За съжаление няма универсална рецепта, която може да излекува всички икономики

По време на тази криза станахме свидетели на нещо много интересно. Никога досега не е имало толкова ясно противопоставяне на политиките за излизане от кризата на новия свят (САЩ) - от една страна, и на старата Европа - от друга. Какво направиха САЩ? Американското правителство се води по т.нар. кейнсиански модел - във времена на криза взема пари на заем и ги налива в икономиката. Парите, казват американците, ще се завъртят и ще предизвикат повече потребление, работни места, а с това и повече постъпления в бюджета. Или поне това показват теоретичните сметки. Англия, Германия, Естония и други страни на Стария континент възприемат друга, по-консервативна политика, наречена консолидация. Или във времена на криза сгържавите овладяват своите харчове, стабилизират бюджета и финансите си, с което стават по-привлекателни за инвеститорите в дългосрочен план. Избягват да вземат заеми, с което не утежняват бъдещето на следващите поколения. Този подход се доближава до модела на австрийската икономическа школа, който е за по-малко "сгържавя" и по-малко сгържавни разходи в икономиката, особено по време на криза.

Нека разгледаме двата модела. Една от най-атрактивните и в същото време спорни програми е Cash for Clunkers (Пари за трошци), въведена от американското правителство през 2009 г. Идеята бе да се стимулира потреблението чрез субсидиране покупката на нов автомобил. Всеки можеше да върне стария си автомобил, срещу което получаваше федерален ваучер (чек) на стой-

ност между 3500 и 4500 долара. Парите се използваха за покупката на нова кола. Звучи като добра сделка, нали? Хиляди американци се включиха в тази програма, като всичко това струваше между 3,5 и 4,5 милиарда на американското правителство. Ако се влезем в детайлите на програмата, ще разберем, че всъщност тя не е толкова успешна. Първо, парите за тази инициатива се плащат от данъкоплатците, които, излиза, са субсидирали косвено автомобилната индустрия. На каква база се субсидира тази индустрия, а не, да речем, здравеопазването и образованието, е въпрос на политическо решение. На второ място, тази програма загължаваше всички върнати коли да бъдат унищожавани, тоест хиляди коли в движение изчезнаха от този свят, въпреки че имаха още дълги години живот. Това, освен че няма много икономическа логика, намали броя на предлаганите автомобили втора ръка. А по време на криза хората търсят повече именно такива автомобили. По-голямото търсене при по-малко предлагане накара цените на употребяваните автомобили да скочат с 10% за по-малко от година. Няколко месеца по-късно статистиката показва и нещо друго много интересно - почти 50% от продадените нови коли чрез тази програма бяха... азиатско производство (основно Toyota), тоест, без да иска, американското правителство наля няколко милиарда в Япония и др. страни от региона. Всъщност най-голямата програма за стабилизиране и стимулиране на икономиката е Recovery and Reinvestment Act, одобрена през февруари 2009 г. от американското правителство. Тя бе на стойност 787 млрд.

долара. Тези стотици милиарди бяха налетели в американската икономика и целяха запазване или разкриване на нови работни места и съживяване на дългосрочния растеж на икономиката. Милиони бяха пръснати за информационни кампании (билбордове и др.), които информираха обществото за тази инициатива. Дали програмата постигна своя ефект, е спорно. Но безспорно някои (избрани) индустрии получиха неочакван подарък от сгържавата и благодарение на това показаха добри резултати. Но в дългосрочен план един огромен дял от 97% от БВП остана да виси над американското правителство.

Това, което много хора отказват да проумяват, е, че при сгър-

